

JOKE RAES

kunst en avontuur

Wie het atrium van het nieuwe ziekenhuis in Eeklo binnenloopt, zal ongetwijfeld de wandkleden bewonderen die vier verdiepingen overspannen. Dit is het werk van Joke Raes, samen met een medestudente aan het HISK. Een project van een dergelijke omvang is niet voor iedereen weggelegd. Joke Raes is duidelijk niet bang voor een avontuur.

TEKENEN EN BIOLOGIE Haar geboortjaar komen we niet te weten want dat vindt Joke Raes irrelevant. “Zelfs mijn vrienden en mijn lief weten het niet.”

Ze was als kind altijd aan het tekenen en haar ouders stuurden haar naar het deeltijds kunstonderwijs. Joke Raes: “Ik was een heel verlegen kind, maar daar vond ik mijn vrijheid, kon ik me ongeremd uitdrukken.” Haar ouders kozen voor haar de nieuwe Freinetschool. “Dat was voor mij het walhalla, het beste wat me kon overkomen.” Na de lagere school moest ze wel nog de overstap maken naar het gewoon secundair onderwijs en die aanpassing was niet zo gemakkelijk. Joke Raes: “Het enige wat me daar interesseerde waren de microscopen en de biologies. De mentaliteit was er verschrikkelijk. In de Freinetschool accepteert iedereen mekaar, hoe raar je ook bent. Dat eerste jaar was een shock, ik kon me enkel uitleven in de lessen tekenen en biologie. Tijdens de schoolmaaltijden had ik vooral contact met leerlingen die iets ouder waren en een meer open geest hadden.”

Na het eerste jaar schreef Joke Raes zich in bij het dagonderwijs van de Brugse academie. In het derde jaar koos ze voor de richting Woordkunst-Drama, hoe timide ze ook was. “Op de scène kan alles. De grenzen, die in het dagelijkse leven vastliggen, veranderen. Dat is ook in de beeldende kunst zo, maar dan individueel. Dat liet me ook toe makkelijker met anderen te communiceren. De docente Inge Schailleé was werkelijk fantastisch, zeer gedreven. Ik ben daar echt open gebloeid. Theater was voor mij het geheel, we maakten de kostuums, de decors, we bestudeerden de teksten, we speelden op locatie. Ik ben afgestudeerd op basis van een performance.”

Joke Raes was pas vijftien toen ze al droomde om naar New York te kunnen gaan, op haar zeventiende is dat gelukt. Ze mocht van haar ouders als ze ervoor werkte. Ze nam contact met een organisatie en kon haar Engels bijspijkeren in Tarrytown op de noordelijke oever van de Hudson, veertig kilometer van Manhattan. Haar opzet was om wat onderzoek te doen voor de performance die ze als eindwerk wilde presenteren. Dat stuk ging over een *drosophila melanogaster*, het fruitvliegje, maar dan één met een filosofische blik en een belangrijke speler in de studie van het DNA.

Joke Raes, *Zonder titel*, 2017, keramiek

FOTO: SASKIA VANDERSTICHELE

Joke Raes (in samenwerking met Tramaïne de Senna), *Atrium*, 2017, textiel, 16 x 6 meter
ZIEKENHUIS AZ ALMA, EEKLO

THEATER ALS LEERSCHOOL Joke Raes solliciteerde bij Dora van der Groen om les te volgen in het Herman Teirlinck Instituut. “Dat voelde aan als New York, heel koud. Ik ben toegelaten. Ik kreeg wel vaak de opmerking dat ik te veel fantasie had. Ik slaagde, maar dat eerste jaar voelde aan als een keurslijf.” Ze heeft er hard gezwoegd. Het ging voornamelijk om teksttheater en het feit dat ze zelf ook kostuums en decors wilde ontwerpen werd niet gewaardeerd. Ze voelde zich na dat jaar wat gekortwiekt al had ze een goede band met docenten zoals Frank Focketyn, Steven Van Watermeulen, Brick de Bois en Dora van der Groen zelf. Na drie jaar vond ze het welletjes en gaf ze er de brui aan. Haar wereld stortte in. Ze had er immers alles voor opgegeven, nevenactiviteiten werden toen niet getolereerd. Een aantal maanden later veranderde de situatie. Joke Raes werd gevraagd om les in theater te geven aan de academie in Knokke en ging deel uitmaken van een collectief waar ze zelf stukken kon creëren. Maar dat was niet voldoende, ze wou ook nog studeren en ging naar Sint-Lucas in Gent om er de richting ‘Experimenteel atelier’ te volgen.

“Ik was een heel verlegen kind,
maar daar vond ik mijn vrijheid,
kon ik me ongeremd uitdrukken.”

Joke Raes, *Zonder titel*, 2017, keramiek

Het atelier was nieuw en tot stand gekomen onder impuls van Wim Lambrecht (°1973) en Marc De Blicq (°1958). Ze kreeg er ook les van componiste en onderzoekster Esther Venrooy. Ze had het er best naar haar zin want ze kon genieten van een totale vrijheid op artistiek vlak, zij het dat ze wel weer volledig op zichzelf teruggeworpen werd. Beeldende kunst is in hoofdzaak een individuele praktijk in tegenstelling tot het theatergebeuren.

TIJD VOOR REFLECTIE Na haar bachelor, drie jaar in combinatie met een stijgend lesrooster in Knokke, wilde Joke Raes zich op haar master focussen en stopte met lesgeven. Ze wou ook reflecteren en ze kreeg Wim Lambrecht als promotor. Joke Raes: “Dat was voor mij een enorm geschenk. De opleiding bleek immers vooral richting installatiekunst te gaan en niet in de richting performance zoals ik in het begin had verwacht. Gelukkig steunde Wim mij en mocht ik me aan de performance wijden. Ik had ondertussen residentiemogelijkheden gevonden – ik ben soms wat megalomaan – bij het

Stuk in Leuven, Buda in Kortrijk en De Werf in Brugge, waar ik kon werken aan mijn eindwerk *Slumbers*. Ik ging er toen van uit dat dit de essentie was van mijn beeldentaal, sluimeringen als surreële beelden tussen waken en slapen. Vaak start bij mij iets met een beeld.”

Het werd niet zomaar een performance, maar groeide uit tot een ongeveer veertig minuten durende productie waarvoor Joke Raes ook het decor en de kostuums heeft ontworpen. Een bevriende muzikant uit Einstürzende Neubauten, Jochen Arbeit, kwam uit Berlijn om mee te werken, samen met een aantal performers. Zijzelf nam de rol van dramaturg voor haar rekening. De jury was blijkbaar sterk onder de indruk van haar prestatie en vergelijkingen met grote namen uit het genre waren niet van de lucht. Ze is zelf trouwens een grote bewonderaarster van Oskar Schlemmers *Triadisches Ballett* uit 1922. Het jaar erop mocht ze de performance overdoen in de tentoonstelling *Coming people* tijdens de Museumnacht.

TEXTIEL ALS MEDIUM Het vele werk aan de performance bracht Joke Raes op de idee om nog wat verder te studeren en zo kwam ze bij textielontwerp. Ze heeft in één jaar de drie bachelorjaren afgewerkt, want aan motivatie heeft ze duidelijk geen gebrek.

Ze werd uitgenodigd om deel te nemen aan het International Underwater Art Festival in Dahab, aan de Rode Zee in Egypte. Ze toonde er drie merkwaardige textielsculpturen die ze gebreid had voor haar studie textielontwerp. Het was de aanzet van een in principe eindeloze reeks van sculpturen over de diverse facetten van ons bestaan. Joke Raes: “Dat was de eerste keer dat ik wegging van de performances, dat het werk wel bewoog maar dan door de stroming van het water en niet meer door het lichaam. Dat lag me wel.”

Een paar maanden later vond ze in haar mailbox een invitatie voor een residentie in het Amazonegebied in Peru. “Dat was een bijzonder interessante ervaring. We waren met een zevental kunstenaars van overal ter wereld. Ik wou er wer-

Joke Raes, *Morte*, 2012, breiwerk in de Rode Zee, International Underwater Art Festival, Dahab, Egypte

ken rond het verschijnen en verdwijnen van de mens in de natuur. Ik denk dat je dat nog steeds terug kunt vinden in mijn werk. Ik heb voor elke aanwezige artiest een kostuum of een attribuut gemaakt en hen gevraagd om daarmee zeven minuten in de natuur te staan. Al naar gelang het kostuum verdwenen of verschenen ze in het beeld. Het was een beetje camouflagekunst. Het waren eerder levende portretten.” Het verblijf daar heeft Joke Raes geconfronteerd met de eigen kwetsbaarheid binnen die allesoverheersende natuur, heeft haar gesterkt en assertiever gemaakt en heeft ongetwijfeld haar kunst blijvend beïnvloed.

Na haar terugkeer werd ze op basis van haar tekeningen toegelaten tot het Hoger Instituut voor Schone Kunsten. “Dat was echt een geschenk voor mij. Het was de eerste keer dat er na al die opleidingen een echte vertrouwensrelatie was. Je kan daar twee jaar blijven en je ding doen. Positief is dat ik daar enorm gegroeid ben, kritischer geworden ben. Negatief is dat

je wel degelijk geconfronteerd wordt met de realiteit als kunstenaar.” Het was niet eenvoudig om het financieel te kunnen volhouden, ze heeft ook tal van jobs gedaan om in haar onderhoud te kunnen voorzien.

VERSTENING VAN DE TIJD

Joke Raes: “Ik heb me lang verzet om louter in de beeldende kunst te gaan. Je maakt iets en je zet het daar, dat is een soort verstening van de tijd. Ik vond dat een amputatie van mezelf, maar nu zie ik dat anders en vind ik het net mooi dat het de verstening is van een moment of een gemoedstoestand. De tekeningen, waar ik nu vaak mee bezig ben, vind ik de dichtste relatie of vertaling van een intieme verhouding die je hebt met muziek of filosofie. Het blijft wel heel individueel, vanuit persoonlijke beslommingen, een beetje zoals Louise Bourgeois ook vertrekt vanuit haar persoonlijk leven.” Soms is ze heel verwonderd over iets dat ze gemaakt heeft. Ze hanteert daarbij gewoon het potlood of de pen, maar evenzeer gesofisticeerde middelen als de laser om bijvoorbeeld haar keramische creaties te scheppen.

Haar keuze voor de beeldende kunst weerhoudt haar niet om met zeer diverse materialen en disciplines aan de slag te gaan. Haar onverzadigbare leergierigheid stimuleert haar voortdurend om zich te verdiepen in mogelijkheden en technieken en ze wendt die aan om blijvend te creëren.

De verwondering speelt zich niet enkel bij de kunstenaar af, maar zeker ook bij de toeschouwer die met haar werk geconfronteerd wordt. Het eindeloze geduld, de onverwoestba-

Joke Raes, *Zonder titel*, 2010-2017, tekeningen

Joke Raes, *Amazon Slumbers*, 2012

re werkkraft waarmee vele van haar creaties zijn gemaakt dwingen bewondering af.

De reusachtige wandkleden *Atrium* die ze voor het AZ Alma in Eeklo (met enige medewerking van Tramaine de Senna) heeft ontworpen, spelen qua thematiek in op het gegeven dat alle bevolkingslagen in dat ziekenhuis komen en een gezamenlijke behoefte hebben: zorgende handen. Daarnaast zijn in tal van wachtkamers foto's van haar te vinden. Het zijn beelden van haar werk, maar dan in lenticulaire print weergegeven. Ze hebben een licht 3D-effect, zorgen voor een aangename sfeer in de ruimten waar mensen en bezoekers dat goed kunnen gebruiken.

Het is duidelijk dat Joke Raes een kunstenaar is die niet bang is voor een artistiek avontuur, maar evenzeer voor verregaand engagement. Zij is echt multidisciplinair en uitermate betrokken bij datgene wat ze doet en maakt. Haar grenzeloze werklust is voor iedereen een deugddoende stimulans.

—

DAAN RAU

Joke Raes, kunstwerken in de wachtkamers van het ziekenhuis AZ Alma in Eeklo, lenticulaire print

INFO Residenties en tentoonstellingen: Residentie Arita, Japan: 31 januari tot half april 2018

— Presentatie in het Kyoto Art Center, Japan — Groepstentoonstelling in Pakistan: oktober

2018 – **WEBSITE** www.jokeraes.org